

Література:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Криміналістика: Підручник / В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.; за ред. проф. В.Ю. Шепітька. 4-е вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2008. 464 с.

3. Динту В.А. Обстановка злочину як елемент криміналістичної характеристики злочинів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Одеса, 2013. 239 с.

4. Криміналістика: підручник / За ред. В.В. Тіщенко. Стереотипне видання. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 596 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-102>

МІСЦЕ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У СИСТЕМІ ПОЛОЖЕНЬ ОКРЕМОЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ

Ляховецький Сергій Олександрович

*здобувач кафедри криміналістики, детективної
та оперативно-розшукової діяльності,*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Діяльність з розслідування кримінальних правопорушень являє собою досить складну форму людської діяльності, що вимагає задіяння значного обсягу ресурсів. А.С. Колодіна стверджує, що у криміналістичному плані це «інформаційно-пізнавальна діяльність, що здійснюється за допомогою обрання і використання спеціальних засобів, методів, прийомів та рекомендацій і спрямована на виконання завдань кримінального провадження» [1, с. 171]. Ю.О. Гресь відзначає багатогранну форму такої інформаційної пошуково-пізнавальної діяльності [2, с. 58]. Практичне втілення діяльності з розслідування кримінальних правопорушень проявляється через вирішення ряду завдань, які постають перед слідчим. В.В. Тіщенко зазначає, що «функція криміналістичної методики полягає у розробленні комплексу методів і засобів вирішення стратегічних завдань розслідування» [3, с. 100-101]. Слід розуміти, що стратегічне завдання в рамках розслідування може потребувати виділення підзавдань, тобто ряду тактичних завдань, вирішення кожного із яких може бути досить

складним в силу необхідності проведення ряду слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових чи інших заходів. І як показує аналіз наукових джерел та матеріалів практики, власних сил та знань слідчого не завжди достатньо для самостійного вирішення усіх тактичних та стратегічних завдань.

Від моменту зародження практики розслідування злочинних дій особи, на яких покладался обов'язок встановлення сутності та змісту події, що сталася, а також виявлення та покарання винної особи, не завжди покладалися суто на власні можливості та знання, а зверталися за допомогою до сил природи, богів, шаманів. Пізніше – до осіб, які володіли особливими навичками чи досвідом. Із розвитком науково-технічного прогресу такі примітивні форми спеціальних знань поступилися місцем знанням, в основі яких лежать досягнення технічних та природничих наук.

Основоположник криміналістичної науки, Ганс Гросс, працюючи судовим слідчим, прийшов до висновку, що діяльність з розслідування може бути удосконаленою за рахунок використання знань із таких галузей, як фізика, хімія, ботаніка, зоологія, звернувшись до вивчення їх основ [4, с. 18].

На сьогоднішній день питання можливості та необхідності звернення у процесі розслідування кримінальних правопорушень до спеціалістів із різних сфер знань, що виходять за межі юридичних та особистих знань слідчого, не викликає сумніву. Дане питання має як стало практику у сфері боротьби з різними проявами злочинної діяльності, так і безпосередньо закріплене на законодавчому рівні. Зокрема, ч. 1 ст. 69 Кримінального процесуального кодексу України передбачено, що експерту як особі, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи може бути доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення. А ч. 1 ст. 71 Кримінального процесуального кодексу України закріплене, що у якості спеціаліста може залучати «особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки, висновки та інші документи під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок» [5].

Необхідно зазначити, що у науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття «спеціальні знання». В.Г. Гончаренко визначає спеціальні знання як «знання й навички, отримані в результаті фахової освіти та/або практичної діяльності в будь-якій галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла, що використовуються визначеними законом учасниками процесу в межах наданих кожному з них повноважень для

розв'язання за певною процедурою процесуальних завдань» [6, с. 24]. Дане визначення є цікавим у тому сенсі, що розкриває роль використання спеціальних знань як таких, що дозволяють вирішити конкретні завдання у процесі розслідування.

Тому, на нашу думку, положення, що характеризують форми та види застосування спеціальних знань в рамках розслідування конкретних видів чи груп злочинів, є обов'язковою складовою системи криміналістичних положень, що входять до структури окремої криміналістичної методики. Аналіз особливостей злочинної діяльності, а також правильна постановка конкретних тактичних завдань, які необхідно вирішити слідству, є неповною без визначення та опису усього необхідного інструментарію та арсеналу знань.

Література:

1. Колодіна А.С. Принципи криміналістичної методики у діяльності з розслідування злочинів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Одеса, 2016. 216 с.

2. Гресь Ю.О. Формування технологічного підходу у криміналістичній тактиці: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Одеса, 2017. 255 с.

3. Тищенко В.В. Роль криміналістичної методики розслідування у формуванні доктрини криміналістики. *Право України*. 2021. No 8. С. 91-103.

4. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т.В. Варфоломєєва, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров [та ін.]. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 504 с.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

6. Гончаренко В.Г. Спеціальні знання: генезис, предмет, рівні, форми використання в доказуванні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2007. № 2(9). С. 22–34.